

Activiteitenverslag Afstammingscentrum 2020

1. Intro

Het Afstammingscentrum werd opgericht bij decreet van 26 april 2019 houdende de oprichting van een afstammingscentrum en een DNA-databank. Het Besluit van de Vlaamse Regering van 8 mei 2020 beschrijft de meer concrete elementen voor de werking van het Afstammingscentrum. De Vlaamse overheid besloot om dit centrum onder te brengen bij een bestaande welzijnsvoorziening. Na een oproep en gunningsprocedure verkreeg het Kenniscentrum Pleegzorg op 24 augustus 2020 de vergunning om het Afstammingscentrum uit te bouwen bij beslissing van de Administrateur-Generaal van het Agentschap Opgroeien.

Art. 7, 3° stelt dat de vergunninghouder jaarlijks een jaarverslag moet indienen over de activiteiten van het Afstammingscentrum bij het Vlaams Centrum voor Adoptie. Het BVR, art. 15 geeft vervolgens aan dat in dit activiteitenverslag volgende zaken aan bod moeten komen:

1° een activiteitenverslag, inclusief een overzicht van:

- a) het aantal meldingen van individuele vragen naar afstamming;
- b) vragen die leiden tot de afname van een DNA-staal;
- c) vragen tot inzage in dossiers met gegevens van genetische verwanten;
- d) het aantal lopende dossiers;
- e) het aantal bemiddelingen tussen genetische verwanten;
- f) het aantal DNA-stalen die overgemaakt zijn aan het vergunde Centrum Menselijke Erfelijkheid;

2° een lijst met de personeelsleden van het multidisciplinair team bij het afstammingscentrum, met vermelding van hun kwalificaties.

Gezien het Afstammingscentrum pas in april 2021 effectief openging voor het publiek, kunnen deze elementen niet beschreven worden. Dit kort verslag handelt over het korte werkjaar 2020 en over de voorbereiding en de opstartperiode.

2. Decretale opdracht

Het decreet (art. 4) gaf het Afstammingscentrum drie algemene opdrachten:

- Informeren over afstammingsvragen en functioneren als eerste aanspreek- en oriëntatiepunt daarvoor,
- Het bieden van hulp, begeleiding en psychosociale ondersteuning bij de afstammings- en zoekvragen,
- Het functioneren als expertisecentrum voor afstammingsgerelateerde aangelegdheden.

Elk van deze opdrachten zal in de loop van de tijd verder uitgewerkt worden, binnen een geïntegreerde aanpak, waarin onderzoek en de eigen werkervaring gekoppeld zullen worden aan de 3 opdrachten. Het Afstammingscentrum zorgt zo niet enkel voor bijstand in de zoektocht naar afstammingsinformatie, maar voorziet ook psychosociale ondersteuning en behartigt de belangen van kinderen, adolescenten en volwassenen, op een meer structureel niveau, die om welke reden dan ook geen zicht hebben op hun afstamming.

3. Opstart Afstammingscentrum

De vergunning

Betrokkenen uit de verschillende doelgroepen¹ namen eind 2019 contact op met Pleegzorg Oost-Vlaanderen voor een verkennend gesprek. Doel van deze kennismaking was om na te gaan wat de mogelijkheden zouden zijn om vanuit Pleegzorg Vlaanderen een vergunningsdossier in te dienen voor het Afstammingscentrum. Dit werd vervolgens voorgelegd aan de 5 provinciale diensten pleegzorg, waarna beslist werd de aanvraag voor het Afstammingscentrum in te dienen vanuit het Kenniscentrum Pleegzorg.

In mei 2020 werden omtrent de dossieropmaak meerdere vergaderingen belegd met leden van de doelgroepen en de directeur van Pleegzorg Oost-Vlaanderen, Johan Van der Sypt, die dit dossier voor het Kenniscentrum Pleegzorg verder zou opvolgen. Leden van deze stuurgroep-in-woording waren:

- Miranda Ntirandekura Aerts, Atamhi Cawayu (Christof Bex) en Joyce Bex², voor de transnationaal geadopteerden
- Benoît Vermeerbergen, voor de nationaal geadopteerden
- Steph Raeymaekers, voor de donorkinderen
- Jacqui Goegebeur, voor de metissen Belgische kolonisatie.

Het vergunningsdossier zelf werd uitgeschreven door deze betrokkenen uit de doelgroepen, met ondersteuning van het Kenniscentrum Pleegzorg. Dit was cruciaal gezien het Afstammingscentrum er moet zijn voor en van de doelgroepen. Zij hebben het meest nood aan een dergelijk centrum en zijn dus het ook best geplaatst om er vorm en inhoud aan te geven. Hun structurele inbreng wordt bovendien door de overheid vereist (BVR, art. 16). Er werd meteen ook bepaald dat, indien het

¹ Geadopteerden (binnenlands en transnationaal), donorkinderen en metissen uit de kolonisatie.

² Vanaf oktober 2020.

Kenniscentrum Pleegzorg de vergunning zou krijgen, de betrokkenen uit de doelgroepen zouden blijven fungeren als stuurgroep om het Afstammingscentrum verder inhoudelijk vorm te geven en uit te bouwen.

De stuurgroep

Na de vergunningsbeslissing dd. 24 augustus 2020, ging het Kenniscentrum Pleegzorg op eenzelfde elan verder en begon op regelmatige basis te overleggen met een **stuurgroep**, die de opdracht kreeg het Afstammingscentrum verder inhoudelijk uit te werken. Voor wat betreft de praktische en administratieve zaken gebeurde dit in overleg met het Kenniscentrum Pleegzorg (Johan van der Sypt). Vanaf de formele oproep omtrent de vergunning vanuit het Agentschap Opgroeien werkten voormelde betrokkenen uit de doelgroepen als leden van de stuurgroep verder.

Deze personen waren in deze context geen formeel aangeduide woordvoerders van de doelgroepen, maar brachten als lid van de diverse doelgroepen wel hun eigen visie naar voor in de stuurgroep. Hoewel geen formele aanstelling als dusdanig, worden deze personen wel degelijk als belangenbehartiger gezien door de doelgroepen.

Eigen aan de opstart van een nieuwe voorziening, werden in de stuurgroep vooral verkennende gesprekken gevoerd, met elkaar, met pleegzorg en met andere betrokkenen en experts in het werkveld.

De stuurgroep vergaderde meermaals per maand.³ Waar nodig, was Johan Van der Sypt daarbij betrokken als vertegenwoordiger van het Kenniscentrum Pleegzorg.

Thema's die op deze vergaderingen aan bod kwamen, waren zowel van inhoudelijke als praktische aard, zoals onder meer:

- Verkenning van de behoeften, verlangens en verwachtingen van de diverse doelgroepen
- Formele aanstelling Opzetten van de stuurgroep, bespreking van mandaat
- Wederzijds uitwisselen van specifieke aspecten van de doelgroepen
- De mogelijke locatie voor het Afstammingscentrum in termen van bereikbaarheid, valoriseren van wendbaar telewerk, thuiswerk of kantoorwerk, flexibele werkplekken op meerdere locaties (Brussel, Antwerpen, Gent)
- Bekendmaking van de werking
- Mogelijke samenstelling van het team en organogram
- Besteding van het budget
- Aanmaak huisstijl en website (basic, nog verder te verfijnen)
- Positionering t.a.v. het Kenniscentrum Pleegzorg
- Samenwerkingsmogelijkheden met experts en professionals in het veld
- ICT-vragen; Design ICT-infrastructuur en onderzoek naar leveranciers
- Verkenning van de samenwerking met Rijksarchief en voorbereiding opstart communicatie met andere archieven
- Verzamelen van informatie van gelijkaardige instanties in het buitenland,
- Eerste contacten met het CME⁴,
- Embryonale draft van een begeleidingskader,
- Noden op vlak van personeel,
- Opslaan van informatie uit eerdere gespreksrondes met VCA,

³ 1, 8, 16 en 22 aug. 2020, 4, 11, 18 en 25 sept., 8, 15, 20, 22 en 28 okt., 6, 12, 19 en 26 nov. 2020, 3, 10 en 17 dec. 2020.

⁴ Centrum voor Menselijke Erfelijkheid te Leuven, vergund als partner voor de DNA-onderzoeken

- Planning eerste fase....

Gezien het hier de opstart van een heel nieuw centrum betrof, waren er ook discussiepunten en kon niet alles steeds uitgevoerd worden zoals gepland. De stuurgroepleden engageerden zich voornamelijk op vrijwillige basis naast hun andere dagelijkse bezigheden.

De stuurgroepleden werkten binnen het kader van een lastgevingsovereenkomst met het Kenniscentrum Pleegzorg. Hierdoor genoten zij naast erkenning voor hun werk en inhoudelijke inbreng ook een vergoeding voor de geleverde prestaties en werden ze verzekerd.

De ondersteuning door Pleegzorg

Vanuit het Kenniscentrum Pleegzorg werd de ondersteuning van het Afstammingscentrum verdeeld over twee provinciale diensten.

Zoals aangehaald werd het Kenniscentrum Pleegzorg vertegenwoordigd door de directeur van Pleegzorg Oost-Vlaanderen en ook de financiële aspecten, boekhouding e.d. worden opgenomen binnen die dienst. Alles m.b.t. personeelsaken wordt door Pleegzorg Vlaams Brabant-Brussel opgenomen en opgevolgd.

Dit is een enorm gewaardeerde ondersteuning voor het Afstammingscentrum en betekent een besparing op de uitgaven.

De coördinator

Binnen de stuurgroep werd vervolgens een profiel en procedure uitgewerkt voor de aanwerving van een coördinator. In november 2020 werd een vacature gepubliceerd voor coördinator. Na een schriftelijke proef en selectiegesprekken met vertegenwoordigers uit het Kenniscentrum Pleegzorg en van de stuurgroep werd Ankie Vandekerckhove aangeworven voor deze functie. In december 2020 voor 13u per week (gezien haar andere werkverplichtingen) en vanaf januari 2021 voor 80%.

Vanaf december 2020 werd wekelijks online vergaderd met de stuurgroep en de coördinator. Hierbij was (en blijft) het van belang om het tempo en de verwachtingen van de doelgroepen te volgen en voorop te stellen. Het is grotendeels voor en door hen dat het Afstammingscentrum in het leven geroepen werd.

De activiteiten

De stuurgroepleden voerden gedurende al die maanden ook enkele concrete activiteiten uit, zoals:

- Overleg met Agentschap Opgroeien en VCA, met o.a. Pia Dejonckheere die als expert tijdelijk het opstartproces mee opvolgde voor Opgroeien
- Aftastende contacten met experts voor een nog nader te omschrijven adviesgroep of raadgevend orgaan,
- Uittekenen van een aanpak van DNA-afname en onderzoek, verkenning van de prijssetting, omschrijven van de mogelijke problemen en beperkingen, overleg met het CME
- Contacten met experts en voorzieningen inzake GDPR, uitzoeken van mogelijke ondersteuning hierbij (vb. Smals, eHealth)
- Selectie coördinator en verkenning van de eerste opdrachten
- Deelname aan het ketenoverleg adoptie (15 dec. 2020)

- Contacten en eerste afspraken met een webbouwer en ontwerpster voor de huisstijl en het logo
- Uitschrijven van de teksten voor de website, specifiek voor elke doelgroep en met de voorziene stappen in de zoektochten
- Aanmaak van emailadressen en opslag van documenten op google-drive
- Aanmaak van een eigen rekeningnummer Kenniscentrum Pleegzorg-Afstammingscentrum voor ontvangst van subsidies en uitgaven
- ...

Als illustratie, het logo:

4. Specifieke vragen i.v.m. het CME

De stuurgroep legde de eerste contacten met het Leuvense Centrum Menselijke Erfelijkheid, de exclusief vergunde partner voor DNA-testing en matching. Daarbij werden enkele drempels besproken, waar voorlopig geen oplossing voor in zicht is. De prijzen en voorwaarden kunnen nl. een zware belasting worden op het budget van het Afstammingscentrum. (Vb.: de DNA-test kost 250€ voor vrouwen, 285€ voor mannen, terwijl dit rond 50-120€ schommelt bij commerciële databanken). Er was consensus over het feit dat de cliënten dit niet alleen zouden moeten dragen en dat het Afstammingscentrum een deel van deze kost op zich zou nemen. Een Ministerieel Besluit hierover wordt eerstdaags verwacht. Het Afstammingscentrum zal daarnaast een forfait van 5000€ moeten betalen aan het CME indien de afgesproken aantallen DNA-onderzoeken niet worden gehaald. Voor een opstartperiode is dit moeilijk in te schatten.

De reeds besproken drempels zijn de volgende, zowel voor het publiek als voor het centrum zelf:

- Dergelijke prijzen maken de toegang niet laagdrempelig, zelfs als het Afstammingscentrum een deel van de kost op zich zou nemen.
- Het decreet (art. 24) stelt dat er enkel informatie verstrekt kan worden tot verwanten in de eerste graad, ouders en kinderen dus. (Ook deze beperking geldt niet in het commerciële circuit.)
- Het CME mag ook enkel DNA-stalen van het Afstammingscentrum opslaan en dit in 3 afzonderlijke registers (donoren-donorkinderen, vondelingen, geadopteerden-eerste ouders) en mag dus niet met andere databanken matches uitvoeren. Gezien de gehanteerde prijzen valt te vrezen dat deze specifieke databanken niet voldoende snel 'gevuld' zullen worden.

Indien deze beperkingen zullen blijven gelden, vreest het Afstammingscentrum, samen met het CME, dat er weinig DNA-stalen zullen worden ingegeven en dat er dus weinig kans op matches zal zijn voor een hele periode. Het Afstammingscentrum zal nauwkeurig moeten opvolgen in welke mate deze regelingen tot de verhoopte resultaten zullen kunnen leiden.

5. Financieel

De Vlaamse overheid voorziet een jaarlijkse subsidie van €300.000⁵ te indexeren. Daarvan kan indien mogelijk 20% overgedragen worden naar een volgend werkjaar.

In 2020 werd reeds €101.700 subsidie voorzien, waarvan €25.766,54 werd uitgegeven aan onder meer het vergoeden van de stuurgroepleden, op basis van de lastgevingsovereenkomst, de aankoop van een laptop, grafisch ontwerp en materiaal om DNA-stalen af te nemen. (De geplande aankoop van (dure) DNA tests, is uiteindelijk niet doorgegaan.)

De boekhouding voor het Afstammingscentrum wordt door Pleegzorg Oost-Vlaanderen verzorgd. Een eerste beknopte begroting werd dan ook door die dienst voorbereid. De subsidie, de uitgaven en alle andere aspecten van de boekhouding worden duidelijk en transparant bijgehouden en zijn volledig gescheiden van het Kenniscentrum Pleegzorg.

6. De weg naar de start

De start van een geheel nieuw Afstammingscentrum vereist heel wat voorbereidend werk, zoals hierboven al omschreven. Covid-19 heeft dit proces niet vooruitgeholpen.

Op 15 december konden de stuurgroep en de coördinator voor het eerst deelnemen aan het ketenoverleg adoptie. Dit was een goede gelegenheid om kennis te maken met de partners in de adoptiesector en om het Afstammingscentrum en haar opdrachten nader toe te lichten. Er werd verkennend overlegd hoe de bestaande organisaties hun opdrachten hertekend kunnen zien door de komst van het Afstammingscentrum. Tijdens dit overleg werd bijvoorbeeld door de VCA duidelijk gemaakt dat het Afstammingscentrum hét aanspreekpunt bij uitstek moet worden voor afstammingsvragen. Met de adoptiediensten en het Steunpunt Adoptie zal dan bijvoorbeeld verder moeten gekeken worden wat dit betekent voor hun eigen opdrachten inzake inzage in adoptiedossiers en de ondersteuning daarbij.

In de maand december werden de eerste activiteiten van het Afstammingscentrum verder in de steigers gezet door de stuurgroep en de coördinator met het oog op de effectieve start van het Afstammingscentrum in 2021. Eind 2020-begin 2021 werden onder meer stappen genomen ter voorbereiding van:

- De opmaak van profielen en de voorbereiding van de selectie van teammedewerkers voor het Afstammingscentrum
- Contacten met een webbouwer, eindredactie en aanlevering tekstmateriaal (om een eerste versie alvast online te krijgen. Dit gebeurde half februari 2021⁵)
- Verdere bewerking van het begeleidingskader en richtlijnen voor de aanpak van diverse soorten afstammingsvragen
- Bespreking waar het Afstammingscentrum naartoe wil in termen van kwaliteitsvol aanbod, met aandacht voor onder meer kwalitatief onthaal, bereikbaarheid, degelijke informatieverstrekking en competent personeel.
- Overleg met pleegzorg (over onder meer selectieprocedure, delegatie naar de coördinator, begroting...)
- Eerste externe communicatie naar het werkveld

⁵ Zie www.afstammingscentrum.be

- Voorbereiding van de uitwerking van een specifieke ICT-omgeving, rekening houdend met de specifieke opdrachten van het Afstammingscentrum, de vereiste ondersteuning voor dossierbehandeling, de verzameling en beveiliging van gevoelige data, de GDPR-vereisten

In het volgende activiteitenverslag zal hier meer in detail over gerapporteerd kunnen worden.